

Персональний рахунок

«Наше завдання — окреслити якнайширше коло відповідальних за воєнні збитки осіб та через суд змусити їх заплатити»

ВВАЖАЄ ОЛЕГ МАЛІНЕВСЬКИЙ, КЕРУЮЧИЙ ПАРТНЕР EQUITY

— Ви є одним із причинників стягнення воєнних збитків через приватні позови до винуватців російської агресії. Чому не покластися на державу, наших міжнародних партнерів і не дочекатися створення нового міжнародного органу?

— Насправді ми не відмовляємося від жодного з варіантів, консультуючи клієнтів стосовно всіх перспективних напрямів: звернень до ЄСПЛ, цивільних позовів у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, інвестиційних арбітражів, позасудової компенсації від держави та створення нової міжнародної інституції для розгляду відповідних заяв. Доказове підтвердження збитків обов'язкове за будь-якого варіанту, а їх масштаби такі, що кожен може принести додаткову користь.

Щодо останніх двох опцій, то це єдиний ланцюг позасудової компенсації: жертва — держава Україна — іноземна держава — заморожений російський актив. Багато залежатиме від майбутнього міжнародно-правового механізму. Ризиками цього варіанта є часова невизначеність, українська бюрократія на фінальному етапі розподілу грошей та обмеженість компенсації як за видами збитків, так і за розміром. Проте такий варіант не виключає паралельного звернення до суду з позовом до заподіювача шкоди, чим наша команда, власне, і займається.

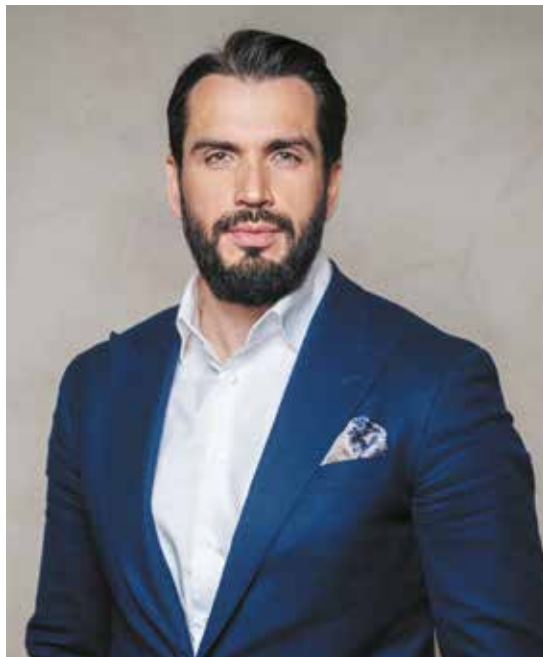
— Який шлях, на вашу думку, буде найефективнішим? Чи маєте ви своє ноу-хау в цьому питанні?

— Говорити про ноу-хау як про перевірений на практиці алгоритм передчасно. Але є низка ідей, які ми намагаємося імплементувати. Ключова з них — розглядати війну як колективний делікт із розширеним колом відповідачів-співучасників.

Ми переконані, що військова агресія росії не обмежується лише фінальним актом (постріл, вибух, руйнування), а складається з ланцюга дій та рішень, а в окремих випадках — бездіяльності значної кількості людей. Наше завдання — окреслити якнайширше коло відповідальних за воєнні збитки осіб — делінквентів і через суд змусити їх заплатити.

— Як ви бачите коло відповідачів і підстави для відповідальності?

— Важливі не конкретні імена та назви, а принципи визначення кола відповідальних. Епіцентр зла — сама російська держава, режим путіна, відповідні посадові особи та військовослужбовці. Далі — квазідержавні інституції, ті самі державні компанії. Потім — коло «форпостів економіки», олігархів, з усіма їхніми підприємствами. Олігархи сприяли війні та безпосередньо забезпечують її

ОЛЕГ МАЛІНЕВСЬКИЙ

Народився 18 вересня 1982 року в с. Красилівка Броварського району Київської області. Юридичну освіту здобув у КНУ імені Тараса Шевченка, отримавши диплом магістра з відзнакою. З 2020 року працює керуючим партнером АО EQUITY. У 2012 році був обраний до дисциплінарної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області. У 2018 році обраний головою комітету із судової практики Асоціації адвокатів України, а з 2019 року обіймає посаду віцепрезидента ААУ. Відзначений національними та міжнародними рейтингами в судовій практиці, практиці банкрутства та реструктуризації.

ведення. До окремого кола я би відніс і міжнародні корпорації, які настійливо лишаються на ринку росії. «Міжнародники» свідомі того, що податки, які вони платять, ідуть на фінансування російської військової машини.

— Але хіба справедливо ставити в один ряд путіна, його головорізів, олігархів та міжнародний бізнес?

— Мова йде про вибір між добром і злом та подальшу справедливість. Після 24 лютого світ став чорно-білим. Є сторона світла — Україна, а є сторона темряви — росія, яка веде злочинну війну та завдає колосальних збитків, сірої зони бути не може. Шкода — це витрати, а витрати в будь-якому разі хтось здійснюватиме. Покладати тягар відшкодування на сторону, яка постраждала, несправедливо, адже ні Україна, ні її громадяни, ні навіть наші міжнародні партнери не повинні нести ці багатомільярдні збитки на своїх плечах. Якщо ти свідомо обрав і підтримуєш сторону зла, розділяй і відповідальність.

Якщо перекинути сказане на мову українського права (саме воно підлягає застосуванню, бо шкоду заподіяно на території України), то найбільш релевантною є доктрина колективного делікту. Це коли протиправний наслідок заподіювався кількома особа-

ми — делінквентами. Їх протиправний внесок не обов'язково має бути однаковим. Маємо ланцюг дій, у який залучено значну кількість осіб. Починаючи від свідомої сплати податку на війну та закінчуючи запуском ракети. І тому кожен у цьому ланцюзі повинен нести відповідальність. Таку загальну конструкцію заподіяння шкоди закріплено в статті 1190 ЦК України.

Закон не вимагає однакового ступеня участі в спричиненні шкоди всіма співучасниками, головне спільний протиправний наслідок. Оскільки делінквенти несуть солідарну відповідальність, жертва може обирати, до кого звертатися з позовом, а той вже на свій розсуд може звертатися до путіна чи інших поплічників у порядку регресу.

— Багато хто критикує можливість судової відповідальності рф через наявний у неї судовий імунітет.

— Питання дуже неоднозначне, та ситуація вимагає саме таких кроків. Але коли росія вчиняє дії, які важко пояснити з погляду дій держави як суверена, то і прикриватись імунітетом суверена несправедливо. Тому цілком логічно є позиція Верховного Суду, викладена в рішеннях від 14 квітня і 18 травня цього року, де він відмовився застосовувати імунітет росії, задовольнивши вимоги позивачів щодо воєнних збитків.

Проте лишається важлива пересторога, пов'язана з виконанням таких рішень за кордоном. Світ має незагоєні рани інших збройних конфліктів, і тому дехто сприймає цей підхід як відкриття скрині Пандори. Наше завдання полягає в демонстрації безпрецедентності українського кейсу та отриманні максимальної широкій підтримки й виконання за кордоном.

До речі, інвестиційні арбітражі проти рф та позови до ЄСПЛ — це той напрям, де питання точно не має виникнути. Але там є свої недоліки та обмеження, тому ми завжди даємо клієнту можливість обирати.

— Ви говорите про потенційну відповідальність олігархів, та хіба може приватна особа відповідати за дії держави, навіть такі?

— Наш ворог, по суті, є корпоративною державою, частиною та панівним класом якої є олігархи. Їх роль у війні має дуже багато проявів. Вони — близькі друзі путіна та основні донори фінансування російської армії.

Власність зобов'язує і не має використовуватись для заподіяння шкоди іншим особам. Вони мали щонайменше перешкодити початку війни, а після початку зробити все, щоб її припинити та відвернути катастрофічні наслідки для української економіки.

— Але ж міжнародні компанії, які не пішли з російського ринку, навряд можна віднести до друзів путіна чи стовпів режиму?

— Окремим із них точно потрібно задуматися на предмет потенційних позовів і критеріїв відповідальності. Перший — часовий, він більше про вину. Після 24 лютого всім стало очевидно, що таке росія і куди йдуть кошти її платників податків. Якщо бізнес продовжив або, ще гірше, наростив підтримку держави-агресора, то це додатковий доказ того, що він має бути визнаний співучасником росії у війні.

Другий критерій, більш об'єктивний, — це дії, що вчинила особа для того, щоби протидіяти використанню її бізнесу, майна, сплачених податків у війні. Якщо протидіяла, перевіряла, намагалася піти з росії, але об'єктивно не змогла, то, звісно, тут є точки для захисту. Мають також враховуватись об'єктивні критерії, безпосередньо пов'язані з конкретним бізнесом, його відносинами з режимом, ступенем залученості у війну або підтримки тилу, спробами та можливостями виходу з ринку, діями прямих конкурентів, яким вдалося піти.

— Чи слід очікувати хвилю позовів?

— Поява хвилі позовів вимагає попередньої визначеності на рівні судової практики. Саме після появи в квітні — травні позитивної практики ВС за позовами проти рф ми спостерігали різке збільшення цієї категорії спорів. Але навіть тут лишається певна невизначеність у частині виконання рішення за кордоном, що зупиняє потерпілих із великого бізнесу та змушує нас проводити додаткові консультації із закордонними колегами.

Щодо позовів проти співпричетного російського бізнесу, то практика за ними перебуває лише на початковому етапі, і окремі справи, зокрема і за нашої підтримки, надходять на розгляд українських судів. Не можу не привітати анонсований британськими колегами позов проти олігарха пригожина та вагнерівців, який повністю лягає в концепцію розширеного кола делінквентів.

Зменшенню потенційно великого напливу справ посприяв би розвиток інституту групових позовів (class action), який ми разом із колегами наразі розглядаємо як судовий варіант вирішення компенсаційного питання для певних категорій постраждалих громадян.

Попри невизначеність багато в чому, позовний шлях вартий того, щоб ним іти. Ворог має бачити невідворотність майнової відповідальності, розуміти, що все це відбувається його коштом. Питання вартості й економічної доцільності подальшого ведення війни має стати критичним для путінського режиму та його посіпака. Забезпечення цієї мети — обов'язок кожного судового юриста.